

V Praze dne 11.7.2014
Č.j.:774/14

Stanovisko komise pro hodnocení dopadů regulace

k návrhu

zákona, kterým se mění zákon č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

I. Úvod

Hlavní cíle návrhu zákona předkládaného v návaznosti na příslušná usnesení vlády a provedené analýzy (blíže v důvodové zprávě) si dle předkladatele klade za cíl:

- jednoznačně koncipovat správu zajištěného majetku, zefektivnit ji a snížit její finanční náročnost,
- zlepšit postavení obětí trestné činnosti při zajišťování jejich majetkoprávních nároků v trestním řízení,
- rozšířit možnosti efektivního zajištění a odčerpání majetku osobě, proti níž se vede trestní řízení.

Dle výsledků provedených legislativních, komparačních a věcných analýz problematiky zajištění majetku a „odčerpávání“ výnosů z trestné činnosti se návrh soustřeďuje na rozšíření možností prodeje zajištěného majetku, koncepce správy zajištěných nemovitostí a koncepce správy podílů v obchodních korporacích. A řeší následující okruhy problémů:

- Úzce a nejednoznačně vymezené podmínky prodeje zajištěného majetku.
- Absence oprávnění správce zajištěného majetku a nejasná koncepce správy jednotlivých typů majetku.
- Úzce definované podmínky zajištění nároku poškozeného na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení.
- Absence možnosti zajistit pouze část majetku pro účely výkonu trestu propadnutí majetku.
- Absence možnosti zajistit majetek pro účely výkonu peněžitého trestu.
- Fakultativní odčerpávání výnosů z trestné činnosti.

Navrhovaná řešení výše uvedených problémů spočívají v opatřeních (stručně):

1. Prodej zajištěného majetku - podmínky prodeje zajištěného majetku bez souhlasu osoby, jejíž majetek je zajištěn v trestním řízení, budou rozšířeny tak, aby umožnily prodej majetku, u něhož je obvyklé, že ztrácí rychle na tržní hodnotě
2. Správa nemovitostí zajištěných v trestním řízení – upuštění od faktické správy zajištěných nemovitostí (jako značně nákladné) a příklon k administrativnímu zajištění
3. Koncepce správy zajištěného majetku a práva a povinnosti správce - jednoznačné vymezení práva a povinnosti správce zajištěného majetku
4. Správa podílů v obchodních korporacích – pravidla pro zajištění majetkových práv a činnost správce. Navrhuje se, aby v takovém případě byl pověřen správou zvláštní insolvenční správce
5. Podmínky zajištění nároku poškozeného na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení - rozšířit podmínky zajištění nároku poškozeného tak, aby bylo možné zajistit majetkoprávní nároky poškozeného i ve fázi před zahájením trestního stíhání na majetku podezřelého
6. Zajištění majetku obviněného pro účely výkonu trestu propadnutí majetku - umožnit, aby mohla být obviněnému zajištěna pouze určitá část jeho majetku pro účely výkonu trestu propadnutí majetku, nikoli pouze celý majetek jako je tomu podle stávající právní úpravy.
7. Zajištění majetku obviněného pro účely výkonu peněžitého trestu – umožnit zajištění majetku obviněného již v průběhu trestního řízení pro účely výkonu peněžitého trestu by měla zlepšit vymahatelnost tohoto trestu a zefektivnit jeho výkon
8. Propadnutí věci - ve vztahu k přímým výnosům z trestné činnosti nabytým pachatelem se navrhuje tento trest koncipovat jako obligatorní, což by mělo vést k důslednému odčerpání přímých výnosů z trestné činnosti ve všech případech, kdy jsou takové výnosy zjištěny a zajištěny a nejsou vráceny jejich vlastníkovi

II. Připomínky a návrhy změn

Obecně lze hodnotit provedení závěrečné zprávy o dopadech regulace (RIA) jako kvalitní podklad obsahující řadu relevantních jak věcných, tak kvantitativních údajů. Správně a přehledně jsou popsány změny v jednotlivých ustanoveních.

Je třeba si ale uvědomit, že každé zlepšení postavení státu a poškozených vede ke zhoršení postavení obviněných (v některých případech vyšetřovaných), na které je třeba nahlížet jako na nevinné a nelze jejich práva nedůvodně, byť zákonem, omezovat. Zásah do majetkových práv dle některých popisovaných návrhů může přinášet citlivé negativní důsledky u těch obviněných, kteří budou posléze soudem osvobozeni a nelze proto souhlasit s tvrzením předkladatele, že návrh nemá žádné sociální dopady, protože se jedná o příliš úzké pochopení významu tohoto termínu.

Absence pohledu obviněného je pro celé vyznění zprávy společná, protože se zpráva soustřeďuje v první řadě na dopady na zpeněžení majetku, odčerpání výnosů trestní činnosti, náklady státu, ve druhé řadě na zájmy poškozených, ale ne vždy

zvažuje a věrohodně popisuje důsledky zajištění, správy a prodeje majetku pro obviněného.

Zpráva především téměř neuvádí (a tam kde ano, tak nevysvětluje), v kolika případech a v jakých objemech zajištěného majetku dochází k jeho uvolnění, zda navrhovaný postup státu nevyvolává možnost bývalých obviněných se v roli poškozených postupem státu domáhat škody či jiné kompenzace, zda se takové případy dějí a v jakém objemu.

S ohledem na výše uvedené a na obsah opatření v oblasti správy nemovitostí (bod 2 výše) by bylo vhodné popsat přesněji, zda za situace, kdy se stát zbavuje nákladů a povinností spojených se správou nemovitosti a hodlá si nadále dočasně přisvojovat jen práva prostřednictvím administrativního zajištění, nemůže dojít ze strany osvobozených obviněných ke vznášení nároků na náhradu škody a jakých.

Stejně tak je třeba klást si otázku, zda velmi nízká úspora nákladů vyvolávanou nějakou činností státu (např. právě faktická správa nemovitostí – ročně 2 mil. CZK) má být důvodem k nové úpravě.

Závažnou vadou hodnocení dopadů je absence variant u některých opatření (body 5 až 8 viz výše), tedy stav nulová varianta, varianta 1, doporučení varianty 1. Neexistencí alternativ není možné argumentovat. Jako příklad lze uvést Bod 8, kde představitelná varianta místo obligatorního propadnutí může být např. zpřesnění trestního řádu tak, aby nemohlo docházet k opominutí ze strany soudu, který by se s možným zabavením výnosů musel tak či onak vypořádat.

Lze si představit, že výrazné rozšíření pro možnost zajištění majetku (body 5 a 8) v některých případech může vést k šikanóznímu vedení trestního řízení. Tuto možnost je nezbytné zmínit v části E, zhodnocení korupčních rizik.

V případě bodu 5 pak absentuje kvantifikace, která by umožnila získat představu, jak často a v jakých celkových objemech jsou vznášeny nároky poškozených a tedy kolika případů trestního řízení se nová úprava může týkat.

Obecně je třeba vyjasnit popis uváděných dat, která se ve stávající podobě obtížně interpretují. Příkladem je např. str. 28 a 29 důvodové zprávy a a) zjevná nejasnost důvodu rozdílu mezi celkově zajištěným majetkem na jedné straně a vráceným a odčerpaným na druhé straně u skončených věcí a b) nevhodnost kalkulace nízkého procenta odčerpaného majetku ve vztahu k celkově zajištěnému majetku (tedy včetně majetku později vrácenému).

III. Závěr

Komise RIA doporučuje důvodovou zprávu dopracovat dle výše uvedených doporučení.

Vypracoval: Mgr. J. Matoušek

Prof. Ing. Michal Mejstřík, CSc.
předseda komise